

„Stajerc“ izhaja vsaki petek, datiran z dnevom prihodnje nedelje.

Naročnina velja za Avstrijo:

Za celo leto . K 10—
• pol leta . . . 5—
• četril leta . . . 2:50

Za Ogrsko in inozemstvo:

Za celo leto . K 11—
• pol leta . . . 5:50

Naročnino je plačati naprej. Posamezne številke se prodajajo po 20 v.

Uredništvo in upravništvo se nahajata v Ptujju, gledališko poslopje št. 3

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj, ali rokopise se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za 1/2 strani K 160—
• 1/4 . . . . . 80—
• 1/8 . . . . . 40—
• 1/16 . . . . . 20—
• 1/32 . . . . . 10—
• 1/64 . . . . . 5—
• 1/128 . . . . . 2—

Pri večkratnem oznanila se cena primerno znižata.

Štev. 38.

V Ptujju, v nedeljo dne 22. septembra 1918.

XIX. letnik.

Boji med Brento in Piavo. — Italijani naskakujejo, a brez uspeha. — Povišano bojno delovanje na vse bojiščih. — Ljuti boji na zapadu. — Nemški vicekancler Payer o miru. — Slovenski in hrvatski mučeniki v ruskem vjetništvu. — Mirovno gibanje.

Izpod temnih oblakov vojnega hrupa, neznosne človeške bede in muk zasijal je zopet enkrat žarek miru, po katerem toli trpeče ljudstvo kar najstrastneje hrepeni. Ali bode ta žarek imel tudi moč zasijati v oholih in zakrknjenih srcih voditeljev naših sovražnikov in vžgati v istih tisto ljubezen do bližnjega in tisto mirovno strast, ki se je bila že skozi pol desetletja odtujila iz vročih in ljubečih src narodov in ljudstev in na kojem mestu so vskipeli nepregazljivi snežniki nepopisljive mrzote in sovraštva. Dal Bog, da bi ta majhna iskrica miru, ki jo je vžgala Avstro-Ogrska sporazumno z svojimi zavezniki v srcih vseh vojujočih se držav vspalnila do sijajnega miru in ki bi bičanim in od vojnega hrupa zbeganim narodom podarila zopet neovirano svobodo ter zadovoljno in srečno bivanje v krogu svojih dragih.

Ali strah in groza nas obide pri misli, da bi ta iskrica padla zopet na brezplodna

in vlažna tla narodnega sovraštva, kjer bi otmelnala in končno brez vsakega uspeha ugasnila ter naložila miru željnim narodom še večje in še neznosnejše breme muk in trpljenja. Pričakovati je torej, da bode ta nota, ki je sestavljena in pisana v prostodušnem in brezstrastnem tonu v sovražnem taboru ali sprejeta ali kar gladko zavrnjena. Če bode sprejeta, potem se pride končno do mirovnih pogajanj, ki pa še ne pomenijo miru, marveč nas temu zopet precej približajo. Če pa bode zavrnjena, zadele bodo sovražne vlade na nevarna nasprotja in bodo prej ali slej prisiljene same s ponudbami nastopiti, ker ta nota ni nota notranje slabosti, ker je pisana pod pridržkom nadaljevanja vojnih dejstev. Bodi pa zunanjim in notranjim sovražnikom Avstrije povedano, da se naša in nemška fronta ne da predreti in porušiti in da se naša staroavstrijska Avstrija ne da razkosati v prid veleizdajalskim Jugoslovanom.

Mirovni korak Avstro-Ogrske in besedilo note velesilam.

K.-B. D u n a j, 14. septembra. Uradno se danes razglša:
Nepriustransko, vestno presojanje razmer vseh vojujočih se držav ne prepušča več nobenega dvoma o tem, da vsi narodi, na katerikoli strani se že bore, koprne po skorajšnjem koncu krvavega boja. Kljub naravnim in umljivi želji po miru se dozdaj ni posrečilo, da se ustvarijo predpogoji, ki so sposobni, da približajo mirovna stremeljenja uresničtvi in premostijo prepada, ki zdaj vojskujoče se loči eden od drugega. Premisliti se morajo za to učinkujoča sredstva in pota, ki morejo nuditi

odgovornim činiteljem vseh dežela priliko, da proučujejo sedanje obstoječe možnosti sporazuma.

Prvi korak, ki ga je podvzela Avstrija-Ogrska sporazumno s svojimi zavezniki 12. decembra 1916 z namenom, da privede do miru ni privedel do zaželjenega konca. Razlogi so temeljili pač v takratnih razmerah. Da vedno bolj pojemajoče veselje do vojske svojih narodov ohranijo, so zvezne vlade do tistega trenutka vsako razmišljanje o mirovne misli z najstrožjimi sredstvi zatrle, česar tla mirnemu sporazumu niso bila primerno pripravlje-

na. Manjkalo je naravnega prehoda med najdivjejšo vojno hujskarijo in spravljalivostjo.

Napačna bi bila misel, da je ostal takratni naš mirovni korak popolnoma brez uspeha. Njegovi sadovi obstojajo v nepregledni prikazni, da vprašanje miru od takrat ni več izginilo z dnevnega reda, če tudi prispevajo pred tribunalom javnosti vodena tozadefna prerokanja istočasno dokaze o ne malenkostnih protislovjih, ki še danes ločijo vojskujoče se velesile v njih nazorih o mirovnih pogojih, se je le ustvarilo ozračje, ki več ne izključuje razprave o mirovnem vprašanju. Brez pretiranega optimizma se pač lahko iz izjav odgovornih državnikov vsaj sklepa, da volja, priti do sporazuma in naj vojska ne privede izključno z močjo orožja do odločitve, tudi v zveznih državah, izvzemši nekaterih ukrepov zaslepljenih vojnih hujskačev, ki jih gotovo ne podcenjujemo, polagoma pričinja prodirati.

C. in kr. vlada ve, da po globokih pretresih, ki so jih v življenju narodov povzročili uničujoči učinki svetovne vojske, majajoči se svetovni red ne more z enim zamahom zopet upostaviti. Trudapolna in dolga je pot, ki vodi k obnovitvi mirnih razmer narodov, katere ločita sovraštvo in razkačenost. Naša dolžnost je pa, da nastopimo pot pogajanj. Če tudi so še danes taki odgovorni činitelji, ki hočejo sovražnika vojsko ukloniti in mu vsiliti voljo zmage, se le ne more več dvomiti, da če se omenjeni smoter sprejme, — ako je sploh dosegljiv, — bi mu bil predpogoj nadaljno krvavo in dolgotrajno borenje. Za vse države in narode Evrope usodnih posledic take politike bi tudi poznejši zmagoviti mir več ne popravil. Le mir, ki danes še nasprotujoče si nazore sovražnikov pravično vzravnava, bi bil mir, po katerem vsa ljudstva hrepena.

V tej zvestavi in v neprestanem prizadevanju delovati v korist miru, sproži zdaj avstrijska-ogrška monarhija zopet misel, da privede do neposrednega razgovora sovražnih

Slovenski in hrvatski mučeniki v vjetništvu.

Zakaj pa molčijo?

V jugoslovanski veleizdajalski javnosti se prav malo govori še manj pa piše v jugoslovanskem časopisu, da, nalašč se molči o groznih nasiljih in mukah, ki so jih morali tisoči in tisoči slovenskih in hrvatskih ruskih vojnih vjetnikov pretrpeti od „bratov“ Čehov in Srbov in drugih. Naše jugoslovansko, Avstrijo izdajalsko časopisje še niti besedice ni pisalo o teh strahotah, a objavili in kričali so o stiskah in trpljenju tujih vjetnikov pri nas. Ali morda ne boljše one rane in muke, ki so jih povzročili Čehi in Srbi tisočem Slovencev in Hrvatov? Saj je vendar slišal že vsak sam na svoja ušesa o teh vnebovpijočih grozotah.

Strasne muke in nasilja.

Mrzlca nas trese, ko poslušamo pripovedovanja o strahovitim mučenju, s katerim so Čehi in Srbi s kruto silo hoteli zapeljati naše cesarju zveste Slovence in Hrvatov v izdajstvo najgrše vrste. **Mučili so jih skupaj in posanič, mučili jih z gladom, žejo, polivanjem, pretepanjem s puškim kopitom, prebadanjem z bajoneti, vezanjem, ječo, lomljenjem udov, krompom, jih metali iz gornjih nadstropij kasarn skozi okna, na tisoče pa so jih zvezane pome-**

tali v Črno morje! Čujte, kdo je mučil cesarju in državi zveste Slovence in Hrvate? **Čehi in Srbi,** manj pa Rusi! Zakaj so jih mučili? Zato, ker niso hoteli priseči kralju Petru zvestobo. Li more biti še katera večja krivoločnost nego je mučenje ubogih vjetnikov, ki so že toliko pretrpeli v vojni in ki se nahajajo daleč od doma na tuji zemlji, kjer tovariš tovariša davi, muči in ubija? Sramotljivi činovi in nasilja pač ni! Z mučenjem hoteli izsiliti iz koga nasprotno mnenje, z mukami in trpljenjem ga siliti, da izvrši idejo, z mukami ga siliti, da se bori proti svojem, da ubija oče sina, sin očeta, z mukami ga siliti k prisegolomi do cesarja! Ali je kje sramotnejše nasilje na svetu, kakor pri Čehoslovakih in z njimi zvezanih Jugoslovanih?

Priče.

Kdo nam pripoveduje o vsem tem nasilju? Ne pripovedujeta eden ali dva, pripoveduje vsak, ki se vrne. Pripoveduje o teh grozodejstvih kmet, trgovec učitelj, učen in priprost človek. Pripovedujejo sploh vsi in jednako, vsi pa z največjim ogorčenjem, pripovedujejo, ne da jih sprašujemo. Mnogo jih je, ki dokažejo svoje pripovedovanje očitno, ker nosijo na sebi sledove nasilja in muk. Ni treba nitj vprašati, kar sami pripovedujejo. Oni pravijo, da so Čehi in Srbi krivi, da bode ostalo mnogo slovenskih otrok brez očeta mnogo slovenskih mater brez sina, mnoge slovenske žene brez moža.

Obračun.

Kdo pa vodi zapisnik o teh nad vse strašnih zlodeinstvih? Vojski pravijo, da vojaška oblast vsakega vračajočega se vjetnika točno izpraša o vsem in da se vse zapiše v zapisnik: osebe, kraji način, muke in okolščine. Tako se toraj upa, da se bode vendar enkrat dovedlo te hudodelce do zaslužene kazni.

Pouk.

Ne verujte tistim, ki vam govorijo strupene besede, da se morejo Slovenci in Hrvati boriti v zvezi z kraljemorilskimi Srbi, ker kdor vas z mukami in smrtjo sili, da se odrečete svojemu osebnemu prepričanju, ne more biti vaš borilec narodne in državne svobode. Kdor vas muči in ubija, ako ne prisežete srbskemu kralju Petru, ne dela za slovenski narod, marveč proti Avstriji, katero bi radi s temi nasilneži razbili. Ves naš narod obsoja v svoji nepokvarjeni duši čehoslovaško-srbsko-jugoslovansko veleizdajalsko politiko, katere glavni ideal je srbsko kraljestvo in razbitje Avstrije. Naš narod rajši trpi in umrje, kakor da bi pristopil na veleizdajalsko stran. In to dokazuje tisoče in tisoče slovenskih in hrvatskih sinov — mučenikov. Čast in slava Vam mučeniki, ki ste se živi vrnili; počite naše jugoslovanske izdajalce o ljubavi in kulturi Srbov. Slava onim mučenikom, ki so ostali zvesti domu in cesarju, pa so žalibog izdihnil v mukah svojo dušo.

velesil. Resna volja do miru širokih plasti prebivalstva vseh držav, ki trpe vsled vojske, neutajljivo zblizanje v posameznih spornih vprašanjih, kakor tudi splošno spravljuješe ozračje nudijo, kakor se zdi, c. in kr. vladi jamstvo v gotovi meri za to, da mogoče v korist miru podzvati novi korak, ki upošteva na tem polju dozdej pridobljene izkušnje, nudi možnost uspeha.

Avstrijska-ogrška vlada je zato sklenila, da napoti vse vojskujoče — prijatelja in sovražnika — na pot, ki jo smatra hodno in jim predlaga, naj s svobodnim izmenjavanjem misli preiskujejo, ako so dani tisti predpogoji, ki morejo kazati na uspešno skorajšno uvedbo mirovnih pogajanj.

C. in kr. vlada je v ta namen danes povabila vlade vseh vojskujočih se držav k zaupnemu in neobveznemu dogovoru v kakem kraju nevtralnega inozemstva in je nanje naslovila noto, ki je v tem smislu sestavljena.

S posebno noto se je naznanil omenjeni korak sveti stolici in se je apeliralo na papeževo zanimanje za mir. O demarši so se dalje obvestile tudi vlade nevtralnih držav.

Trajni, tesni stik, ki obstoja med štirimi zveznimi velesilami, jamči, da zavezniki Avstrije-Ogrske, katerim se stavlja predlog na enaki način, dele v noti razvijane nazore.

Besedilo note velesilam.

Mirovna ponudba, katero so naslovile velesile četverozveze 12. decembra 1916 svojim sovražnikom in katere spravljljivih temeljnih misli niso nikdar opustili, pomenja kljub odklonitvi, ki jo je doživela, važno poglavje v povestnici sedanje vojske. K razločku prvih dveh in pol vojnih let je stalo vprašanje miru od tistega trenutka naprej v središču evropske, da takorekoč svetovne razprave in jo je od takrat v vedno večji meri zaposlovalo in nadvladovalo. Po vrsti so skoraj vse vojskujoče se države vedno zopet poprijele besede o vprašanju miru, o njegovih gojih in pogojih. Črta razvoja razprav ni bila enotna in trajna, temeljni nazori so se menjavali pod vplivom vojaškega in političnega položaja in ni vsaj do zdaj privedla do prijemljivega praktično uporabljivega splošnega izida. Vsekakor moremo, neodvisno od teh kolebanj, pribiti, da se je razdalja obeh nazorov v velikem in v celoti nekoliko približala, da se kljub nedvomljivim nadaljevanjem obstoja odločnih dozdej nepremostljivih nasprotstev kaže odvratanje od marsikaterih najekstremnejših konkretnih vojnih smotrov in da se pojavlja v gotovi meri soglasje v splošnih temeljnih načelih svetovnega miru. Nedvomno je, da se v obeh taborih v širokih plasteh ljudstva narašča volja miru in spoznanju. Primerjatev svoječasne sprejema mirovni predlogov četverozveznih velesil pri njenih sovražnikih s poznejšimi izjavami odgovornih državnikov, kakor tudi neodgovornih, toda politično nikakor neupljalnih osebnosti, potrjuje označeni vtis.

Približanje vojnih smotrov.

Medtem ko so, da navajamo zgled, staveli zavezniki v odgovoru predsedniku Wil-

sonu zahteve, ki so merile na razkosanje Avstrije-Ogrske, na zmanjšanje in globoko segajoče notranje preosnovno nemške države in ukončanje evropskega posestnega stanja Turčije, so pozneje prenaradili zahteve, katerih uredničenje mora imeti predpogoj v premagljivi zmagi, ali so jih deloma opustili.

Pred približno enim letom je minister Balfour v angleški spodnji zbornici podani izjavi pripoznal izrecno, da mora Avstrija-Ogrska sama rešiti svoja notranja vprašanja in da ne more nihče od zunaj naložiti Nemčiji ustave. Minister Lloyd George je izjavil pričetkom letošnjega leta, da ne spada k vojnim smotrom zaveznikov razkosati Avstrijo, oropati turški državi njene evropske dežele in posegati v notranjosti Nemčije. Simptomatično je tudi, ker je minister Balfour v decembru 1917 kategorično odklonil nazor, češ, da se je kdajkoli angleška politika zavzemala za ustvaritev samostojne države v ozemljih Nemčije na levem bregu Rena. Izjave osrednjih velesil niso nikdar pripuščale dvoma, da vodijo le obrambni boj za nedotakljivost in važnost svojih ozemelj.

Izrazitejše kakor na polju konkretnih vojnih smotrov je dozorelo približanje nazorov glede na vodilne smeri, na katerih temeljih naj se sklene mir in zgradi bodoči red Evropi in svetu. V tej smeri je začrtal predsednik Wilson v svojih govorih 12. februarja in 4. julija t. l. temeljne stavke, ki niso zadeli pri njegovih zaveznikih na ugovor in njih dalekosežni uporabi se najbrže tudi s strani četverozveznih velesil ne bo ugovarjalo s predpogojem, da bo uporaba splošna in združljiva z življenskimi koristimi prizadetih držav. Vsekakor se mora pomisliti, da ne zadošča soglasje v splošnih temeljnih stavih, marveč da gre tudi za to, da se sporazumemo o njih tolmačenju in o njih uporabi glede na posamezna konkretna vprašanja vojske in miru.

Nepooblaščen opazovalec ne more dvomiti, da se je v vseh vojskujočih državah brez izjeme želja po sporazumnem miru okreplila, da si vedno bolj pribija pot prepričanja, da mora nadaljevanje krvave borbe spreminiti Evropo v kup razvalin in jo tako izčrpati, da bo njen razvoj desetletja oslabljen, ne da obstoja jamstvo odločitve z orožjem, nakar se je z obeh strani v štirih letih zaman stremilo za ceno stvarnih žrtev, trpljenja in naporov.

Kako dobiti pot in način, ki napotita in končno dosežeta uspeh? Obstoja li resni vidik, da se doseže smoter, če se nadaljuje razprava o mirovnem vprašanju po dosedanjem načinu? Nismo srčni dovolj, da pritr-dimo zadnjemu vprašanju.

Dosedanje prerekanje o miru.

Prerekanje z enega javnega odra drugemu, ki se je godilo dozdej med državniki raznih dežela je bilo dejansko le serija samogovorov. Predvsem je manjkalo neposrednega stika. Govor in protigovor nista segla eden v drugega; govorniki so govorili mimo eden drugega. Na drugi strani so dani temeljni spoznanja, ki so sposobni, da odvrnejo od Ev-

rope polom samomornilnega nadaljevanja vojske, se mora vsekakor izbrati drugačen način, ki omogočuje neposredno ustno razmotrivanje zastopnikom vlad — in le med njimi. Predmet razmotrivanju in medsebojnemu pojasnilu naj tvorijo tako nasprotujoči si nazori posameznih vojskujočih se držav, kakor tudi splošna načela, ki morajo tvoriti temelj miru in bodočim razmeram med državami, o katerih je mogoče predvsem poskusiti doseči sporazum z vidikom na uspeh.

Kakor hitro se doseže edinstvo o temeljnih načelih, naj se tekom dogovorov poskuša njih konkretna uporaba in rešitev v posameznih vprašanjih miru. Upamo, da ni nikjer med vojskujočimi pomisleka proti izmenjavanju misli v opisani obliki. Vojskina dejanja se ne prekinjejo. Pogovori bi šli le tako daleč, v kolikor bi jih smatrali udeleženci, da nudijo uspeh. Zastopane države bi zato ne trpele nobene škode. Niti misliti ni, da more izmenjavanje misli škodovati reči miru, more ji marveč le koristiti. Kar se ne posreči prvič, se lahko ponovi, kar morebiti vsaj pojasni nazore. Gore starih pomot je mogoče odstraniti, privedejo se lahko k prebitju mnogi novi nazori, reke zadržanega človekoljubja bi se odprle, v katerih toploti bi ostalo vse bistveno, izginilo bi marsikatero protislovje, kateremu se danes prisoja prevelika važnost.

Prepričani smo, da so vsi vojskujoči se dolžni človeštvu, da skupno preiskujejo, če je mogoče zdaj po tolikih letih požrtvovalnega, a neodločenega boja, katerega celi tek kaže na poravnava, da se konča strašna borba.

C. in kr. vlada zato predlaga vladajočim vseh vojskujočih se držav, naj k zaupnemu in neobveznemu razgovoru o temeljnih načelih, v kakem kraju nevtralnega inozemstva in v bližnjem času, o čemur se morajo še skleniti dogovori, odpošljejo delegate, katerim se naroče, naj naznanijo nazor svojih vlad o obrazloženih načelih, da sprejemajo enaka obvestila, kakor tudi odkritosrčno in prostodušno naprosijo in podele pojasnila o vseh točkah, ki se morajo precizirati.

C. in kr. vladi je čast, da vlado . . . . . s prijaznim posređovanjem Vaše ekscelence prosi, da obvestilo izročiti blagovolite vladi . . . . .

Avstrijska mirovna nota papežu.

K.-B. Dunaj, 16. septembra. C. in kr. zunanje ministerstvo je dne 14. t. m. poslalo apostolskemu nunciju Msgr. Valfre di Borz o noto, ki se glasi:

„Po štirih letih nezasilanega borenja in stražnih žrtev, boj, ki opustoša Evropo še ni prinesel nobene odločitve. C. in kr. vlada, ki jo je vodil vedno duh spravljalivosti, katerega je izražala že v svoji noti 12. decembra 1916, je sklenila, da se približa vsem vojujočim se državam in jih povabi, naj pripravijo pota častnemu miru potom zaupnega in neobveznega izmenjavanja misli.

C. in kr. vlada se ob tej priliki spominja najhvaležnejše dalekosežnega poziva, ki ga je Njegova Svetost papež lani poslal vsem vojujočim v opominom, naj iščejo sporazuma in zopet žive med seboj v bratski slogi.

V gotovem prepričanju, da sveti oče tudi danes, hrepeni po tem, da bi bilo trpeče človeštvo kmalu zopet deležno blagoslova miru, upamo trdno, da bo spremljeval s simpatijo naš korak in da ga bo s svojim na cellem svetu pripoznanim moralnim vplivom podpiral.

Prešteti te misli, naprošamo Vašo ekscelenco, blagovolite o priloženem besedilu note obvestiti Njegovo Svetost.“

Die „militärischen“ Erfolge Feindl. Bombenangriffe auf das deutsche Heimatgebiet: Bombentreffer in einem Privat-Wohnhaus in Darmstadt.

„Vojaški“ uspehi sovražnega bombnega napada na nemško pokrajino. Bombni učinek na neki privatni hiši v Darmstadtu.

Ali si že naročil „Štajerca“?

Vojna.

Avstrijsko uradno poročilo od četrtka. K.-B. Dunaj, 12. septembra. Uradno se danes razglaša: Italijansko bojišče. Ob tirolski fronti mestoma patroljski boji.